

З А К О Н

О ЗАШТИТИ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА („Службени гласник Републике Српске“ број 46/04)

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом прописују се основна начела, начин организовања и спровођења заштите као и претпоставке за примјену мјера и поступања према лицима са менталним поремећајима.

Члан 2.

Заштита и унапређивање здравља лица са менталним поремећајима остварује се:

1. омогућавањем одговарајуће дијагностичке обраде, лијечењем и рехабилитацијом лица са менталним поремећајима;
2. научним истраживањима у области менталног здравља у циљу заштите и унапређења менталног здравља, као и заштите лица са менталним поремећајима од љекарских или научних испитивања без њиховог пристанка или сагласности њихових законских заступника;
3. укључивањем лица са менталним поремећајима у едукационе или друге програме са циљем промоције менталног здравља, који су посебно програмирани и спроводе се у законом одређеној установи;
4. опоравак лица са менталним поремећајима њиховим укључивањем у породичну, радну и друштвену средину;
5. едукацијом и чувањем здравља здравствених радника који се баве заштитом и унапређењем здравља лица са менталним поремећајима;
6. подршком стварању и раду удружења лица са менталним поремећајима са циљем потпунијег остваривања њихових интереса и права;
7. утврђивањем начина обавезног финансирања за ментално обољела лица - Фонд здравственог осигурања Буџета Републике Српске, локална заједница.

Члан 3.

У овом закону се користе следећи изрази:

1. Лице са менталним поремећајем - лице које прима ментално-здравствену заштиту због менталног поремећаја (болести), недовољног менталног развоја, лице зависно од психоактивних супстанци (алкохол, дрога), лице са другим менталним поремећајима.
2. Лице са тежим менталним поремећајима је лице са таквим менталним поремећајима који могу значајно реметити могућност схватања значења његовог поступања или не може владати својом вољом или су те могућности смањене у толикој мјери да је неопходна психијатријска помоћ.
3. Неурачунљиво лице - лице које због менталног поремећаја, сталног или привременог у вријеме извршења кривичног дјела није могло да управља својим поступцима и својом вољом нити да схвати значај и посљедице учињеног дјела.
4. Центар за ментално здравље је установа у примарној здравственој заштити чија је функција заштита менталног здравља у заједници.
5. Заштитне куће - јединица социјално-здравствене установе у коју се смјештају корисници ментално-здравствене заштите, који се на други начин не могу збринути, а њихово стање и степен менталног поремећаја не захтјева смјештај у установе затвореног типа. Корисници услуга ментално-здравствене заштите су под сталним надзором надлежног Центра за ментално здравље.
6. Заштитне радионице.
7. Установа за ментално здравље - било која здравствена установа или било која јединица здравствене установе чија је примарна функција заштита менталног здравља.
8. Социјална установа - установа за обављање дјелатности социјалне и дјечије заштите чије је дјеловање регулисано Законом о социјалној и дјечијој заштити.
9. Психијатар, неуропсихијатар - доктор медицине специјалиста на подручју менталног здравља.
10. Дијете је лице млађе од 14 година живота.

11. Малољетно лице је лице старије од 14 година живота које није навршило 18 година живота.
12. Медицинска заштита је одређен дијагностички поступак, облик лијечења, пријем и смјештај у здравствену установу, укључивање у образовне програме који се проводе у здравственој установи, извођење истраживања на подручју заштите и унапређивања здравља лица са менталним поремећајима.
13. Пријем у здравствену установу је поступак од доласка или довођења лица у ту установу ради прегледа или лијечења до доношења одлуке о његовом добровољном смјештају или присилном задржавању у здравственој установи.
14. Пристанак је слободно дата сагласност лица са менталним поремећајима за спровођење одређеног љекарског поступка, која се заснива на одговарајућем познавању сврхе, природе, последица, користи и опасности од тог љекарског поступка и других могућности лијечења.
15. Добровољни смјештај је смјештај лица са менталним поремећајима у здравственој установи уз његов пристанак.
16. Присилно задржавање је смјештај лица са тежим менталним поремећајима у здравствену установу од тренутка доношења одлуке психијатра о задржавању тог лица без његовог пристанка до одлуке суда о присилном смјештају без обзира на то да ли се ради о лицу које је тек дошло или доведено у здравствену установу или лицу које се већ налази на лијечењу у здравственој установи па је опозвало пристанак за добровољни смјештај.
17. Присилни смјештај је смјештај лица са тежим менталним поремећајима у здравственој установи без његовог пристанка, а дјетета, малољетног лица или лица лишеног пословне способности са тежим менталним поремећајима без пристанка његовог законског заступника уз услове и по поступку из поглавља В овог закона.
18. Физичка сила, у смислу овог закона, је употреба средстава за физичко ограничавање кретања и дјеловања лица са менталним поремећајима.
19. Законски заступник за малољетника је родитељ ако није лишен родитељског права, за малољетника који је без родитеља или о којем се родитељи не брину - старатељ, за малољетног усвојеника - усвојитељ, за пунољетно лице над којим је продужено родитељско право - родитељ, за пунољетно лице којем је одузета или ограничена пословна способност - старатељ.
20. Комисија за заштиту лица са менталним поремећајима - надзире спровођење заштите лица са менталним поремећајима.

21. Тимски рад у склопу мултипрофесионалног приступа ментално обољелом лицу.

II ОСНОВНА НАЧЕЛА

Члан 4.

Свако лице са менталним поремећајима, без обзира на то да ли је починило кривично дјело или не, има право на квалитетну заштиту и унапређивање свога здравља, под једнаким условима као и сви други грађани.

Лице са менталним поремећајима без обзира на пол, расу, нацију, вјеру има право на једнаке услове лијечења као и свако друго лице којем се пружа здравствена заштита.

Заштита менталног здравља се организује углавном на нивоу примарне здравствене заштите.

Слободе и права лица са менталним поремећајима могу се ограничити само законом ако је то нужно ради заштите здравља или сигурности тог или других лица.

Члан 5.

Достојанство лица са менталним поремећајима мора се штитити и поштовати у свим околностима.

Лица са менталним поремећајима имају право на заштиту од било каквог облика злостављања и понижавајућег поступања.

Лица са менталним поремећајима не смију бити доведена у неравноправан положај због свог менталног поремећаја. Посебна мјере које се предузимају да би се заштитила права или осигурало унапређивање здравља лица са менталним поремећајима не сматрају се обликом неједнаког поступања.

Лица са менталним поремећајима морају се такође штитити и од насиља по основу пола, узнемиравања и сексуалног узнемиравања у смислу одредби Закона о равноправности полова у БиХ.

Члан 6.

Лијечење лица са менталним поремећајима организоваће се тако да се у најмањој могућој мјери ограничава њихова слобода и права те проузрокују физичке и психичке неугодности, вријећа њихова личност и људско достојанство.

Члан 7.

Лијечење и брига о сваком пацијенту ће се заснивати на појединачно направљеном плану, који ће бити расправљен са пацијентом, редовно провјераван и ревидиран ако је то потребно.

Члан 8.

Психијатри, и други здравствени радници и здравствени сарадници, дужни су дати предност добровољном прихватању сарадње у лијечењу и уважавању жеља и потреба лица са менталним поремећајима над присилним мјерама.

Члан 9.

Лице са менталним поремећајима које може разумјети природу, посљедице и опасност предложеног љекарског поступка и које на основу тога може донијети одлуку и изразити своју вољу може се прегледати или подвргнути љекарском поступку, само уз његов писмени пристанак и потписивање Уговора о лијечењу.

Способност лица да да пристанак утврђује доктор медицине или психијатар у вријеме када то лице доноси одлуку и у ту сврху издаје писмену потврду. Ова се потврда прилаже у љекарску документацију. Лице из става 1.овог члана може захтијевати да у поступку давања пристанка буде присутно лице од његовог повјерења.

Дијете или малољетно лице са менталним поремећајима које није способно дати пристанак може се подвргнути прегледу или другом љекарском поступку, само уз пристанак његовог законског заступника. Мишљење малољетника се при томе треба узимати у обзир у складу са његовом доби и степену зрелости.

Пунољетно лице са менталним поремећајима које није способно дати пристанак може се подвргнути прегледу или другом љекарском поступку, само уз пристанак његовог законског заступника, а ако га нема онда уз сагласност комисије за заштиту лица са менталним поремећајима, уколико се не ради о хитном случају.

Када пристанак дају лица из става 3. и 4. овог члана, психијатар им је дужан под истим условима дати информације које је дужан дати лицу са менталним поремећајима способном да да пристанак.

Пристанак из става 1, 3. и 4. овог члана може се повући у било којем тренутку. Лицу или законском заступнику које повлачи пристанак морају се објаснити посљедице престанка примјењивања одређеног љекарског поступка. Оповоз пристанка из става 1, 3. и 4.овог члана се даје у писменој форми.

Одрицање лица са менталним поремећајима од права на давање пристанка не производи правна дејства.

Члан 10.

Тражење пристанка из члана 9. став 1, 3. и 4. није обавезно ако би због његовог прибављања био непосредно угрожен живот лица са менталним

поремећајима или би пријетила озбиљна и непосредна опасност од тежег нарушавања његовог здравља. Лјекарски поступак може се примјењивати без пристанка, само док траје наведена опасност.

Шеф одјела у здравственој установи или надлежни психијатар здравствене установе одлучује о нужности и хитности одређеног лјекарског поступка. О том поступку обавјештава лице законског заступника лица са менталним поремећајима или комисију за заштиту лица са менталним поремећајима.

Лице са менталним поремећајима које је присилно смјештено у здравствену установу може се и без његовог пристанка подвргнути прегледу или другом лјекарском поступку који служи лијечењу менталних поремећаја због којих је присилно смјештено у здравствену установу, само ако би без провођења тог поступка наступило тешко оштећење здравља тог лица.

Ако се лјекарски поступак проводи без пристанка лица са менталним поремећајима у складу са ставом 3. и 4. члана 9. и став 2. и 3. овог члана треба колико је могуће, објаснити том лицу могуће поступке његовог лијечења и укључити га у планирање његовог лијечења.

Члан 11.

О сваком присилном смјештају пунољетних лица са менталним поремећајима без њиховог пристанка, односно дјеце и малолетних лица са менталним поремећајима и лица лишених пословне способности без пристанка њихових законских заступника одлучује суд.

Поступци по одредбама овог закона су хитни.

Здравствена установа мора обавијестити комисију за заштиту лица са менталним поремећајима о сваком случају одузимања слобода из става 1. овог члана.

III ПРАВА ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА И ДУЖНОСТ ЛИЦА КОЈА СПРОВОДЕ ЊИХОВУ ЗАШТИТУ И ЛИЈЕЧЕЊЕ

Члан 12.

Свако лице са менталним поремећајима добровољно или присилно смјештено у здравствену установу или укључено у поступак лијечења има право:

1. да му се одреди индивидуално прилагођени облик лијечења у зависности од његовог ментално-здравственог стања, квалитете социјалне подршке и могућности установе;
2. кад год је могуће дати предност ванболничком облику лијечења - амбуланте и дневне болнице, центри за ментално здравље уз укључивање и развијање мреже социјалне подршке у породици и локалној заједници;

3. бити упознато у вријеме пријема и укључивања у лијечење, а касније на свој изричит захтјев с његовим правима и дужностима, те поучено о томе како може своја права остварити;
4. бити упознато с разлозима и циљевима његовог смјештаја те са сврхом, природом, посљедицама, корисности и опасностима провођења предложеног облика лијечења и корисности и опасностима провођења других могућности лијечења као и посљедицама нелијечења;
5. радно учествовати у планирању и провођењу својег лијечења, опоравка и ресоцијализације;
6. образовати се према одговарајућем општем наставном плану и програму или посебном наставном плану и програму за лица са посебним потребама.
7. на новчану накнаду за рад у радно-терапијским пословима од којих установа у којој се налазе на лијечењу остварује приход;
8. подносити притужбе директно директору здравствене установе или шефу одјела у погледу облика лијечења, дијагностиковања, отпуста из установе и повреде њених права и слобода;
9. постављати захтјеве и изјављивати без надзора и ограничења приговоре, жалбе и друге правне лијекове надлежним судовима односно органима управе;
10. савјетовати се с љекаром по свом избору;
11. дружити се с другим лицима смјештеним у здравственој установи и примати посјете;
12. о свом трошку слати и примати без надзора и ограничења пошту, пакете и часописе и телефонирати;
13. посједовати предмете за личну употребу, и
14. учествовати по свом избору у вјерским активностима у оквиру могућности здравствене установе.

Подаци из тачке 1. и 2. става 1. овог члана уносе се у љекарску документацију лица са менталним поремећајима.

Податке из става 1. тачке 1, 2, 3, 5, 6. и 7. овог члана могу у име лица са менталним поремећајима затражити чланови породице или друга лица која дјелују у његовом интересу.

Члан 13.

Неопходно лијечење лица са менталним поремећајима у здравственој установи, ће се омогућити и провести у одговарајућој установи која се налази у мјесту његовог пребивалишта, ако нема пребивалишта онда у мјесту његовог боравишта, а ако ни њега нема онда у мјесту гдје је лице затечено, а ако у том мјесту нема здравствене установе у здравственој установи која је најближа мјесту његовог пребивалишта, боравишта или мјеста гдје је лице затечено.

Сва лица са менталним поремећајима из члана 3. став 1. тачка 2. требају бити обухваћена обавезним видом здравствене заштите, а на терет локалне заједнице која треба да планира за то потребна средства у буџету.

Уз писмени пристапак лица са менталним поремећајима, односно законског заступника лица лишеног пословне способности, дјетета или малолетног лица са менталним поремећајима датим у складу са чланом 9. став 1, 3. и 4. овог закона или на писмени захтјев лица овлашћених дати пристапак, лијечење се може провести у здравственој установи која не одговара условима из става 1. овог члана.

Психијатријско лијечење дјеце и малолетних лица проводи се на одјелу здравствених установа намијењених лијечењу дјеце и омладине који су одвојени од одјела за пунољетне болеснике.

Члан 14.

Недовољно ментално развијено лице које не располаже психичким могућностима за укључивање у лијечење у здравственој установи као и свако друго лице са менталним поремећајима, лијечиће се у установама или одјелима који су прилагођени посебним потребама тих лица.

Члан 15.

Психијатријско лијечење дјеце с поремећајима у понашању, ментално оштећене дјеце, дјеце са менталним поремећајима те ментално оштећеног или болесног лица, организује и спроводи надлежна здравствена установа.

Присилни смјештај лица из става 1. овог члана спроводи се по одредбама овога закона.

Члан 16.

Електроконвулзивно лијечење може се примјенити само под сљедећим претпоставкама:

а) на основу писменог пристапка лица са менталним поремећајима или ако га оно није способно дати, на основу писменог пристапка лица из члана 9. став 3. и 4. овог закона;

б) уз позитивно мишљење другог психијатра о потреби и очекиваним резултатима примјене таквог љекарског поступка;

в) ако су претходно исцрпљене све остале методе лијечења;

г) ако је примјена наведених метода нужна за лијечење особе са менталним поремећајима, и

д) ако се не очекује да би примјена наведених метода могла имати негативне попутне посљедице.

Према лицу са тежим менталним поремећајима које је присилно задржано или присилно смјештено у здравственој установи може се примјенити електроконвулзивно лијечење и без пристанка тог лица или лица наведених у члану 9. став 3. и 4. овог закона, само уз одобрење комисије за заштиту лица са менталним поремећајима и уз поштивање осталих претпоставки наведених у ставу 1. овог члана.

Примјена лијечења из става 1. и 2. овог члана мора се увијек уписати у лџкарску документацију заједно са писменим пристанком наведених лица и мишљењем другог лџкара.

Примјена психохирургије и кастрације није допуштена.

Члан 17.

Биомедицинска истраживања над лицима са менталним поремећајима могу се подузети само у сврху проучавања и лијечења менталног поремећаја, водећи се препорукама Хелсиншке декларације:

а) ако нема друге одговарајуће могућности сем истраживања над људима;

б) ако опасност од истраживања за лице са менталним поремећајима није несразмјерна користи од истраживања;

в) ако је истраживачки пројекат одобрила Етичка комисија за ментално здравље при Министарству здравља и социјане заштите Републике Српске након независног преиспитивања научног значаја, важности циља и етичности самог истраживања;

г) ако су лица која судјелују у истраживању обавијештена о својим правима и правној заштити коју уживају, и

д) ако су лица која учествују у истраживању дала свој писмени пристанак који могу повући у сваком тренутку.

Биомедицинска истраживања над лицем са менталним поремећајима које није у стању дати свој пристанак може се предузети, само уколико су уз претпоставке из става 1. тачка а) - г) овог члана испуњене још и ове додатне претпоставке:

а) ако се очекује да ће резултати истраживања бити од стварне и директне користи за здравље тог лица;

б) ако истраживање над лицима која су у стању дати пристанак не би дало једнако добре резултате;

в) ако су лица наведена у члану 9. став 3. и 4. овог закона дала свој писмени пристанак, и

г) ако се лице над којим се истраживање спроводи није изричито противило том или таквом истраживању.

Биомедицинска истраживања над дјецом и малољетним лицима могу се предузети под претпоставкама из става 2. овог члана, само уз одобрење комисије за заштиту лица са менталним поремећајима и Етичке комисије за ментално здравље.

Биомедицинска истраживања над лицима која су на издржавању мјере безбједности чувања и лијечења се искључују.

Члан 18.

Лица која обављају дјелатност заштите и лијечења лица са менталним поремећајима дужна су чувати као професионалну тајну све што сазнају или примјете током обављања тих дјелатности.

Лица наведена у ставу 1. овог члана могу открити оно што су сазнала или примјетила у погледу ментално обољелих лица током обављања своје дјелатности, само уз пристанак тих лица или њиховог законског заступника.

Лица из става 1. овог члана могу и без пристанка лица са менталним поремећајима открити оно што сазнају током лијечења и заштите тог лица:

а) другом психијатру или доктору медицине ако је то нужно за пружање љекарске помоћи том лицу;

б) службеним лицима у органима старатељства и другим органима управе када је то нужно да би она могла поступити у вези са лицем са менталним поремећајима на основу и у оквиру својих овлаштења, и то само онда када лица са менталним поремећајима нису способна дати свој пристанак;

в) ако је то нужно учинити у општем интересу или интересу другог лица који је важнији од интереса чувања тајне.

Откриће се само они подаци који су нужни за остваривање сврха наведених у ставу 3. овог члана и ти подаци не смију се користити у друге сврхе.

Општим интересом или интересом који је важнији од интереса чувања тајне у смислу става 3. овог члана сматра се:

а) откривање сазнања да лице са менталним поремећајима припрема почињење кривичног дјела за које је законом прописана казна затвора;

б) откривање или суђење за најтежа кривична дјела ако би оно било знатно успорено или онемогућено без откривања иначе заштићених података;

в) спречавање излагања другог лица непосредној и озбиљној опасности за његов живот или здравље;

г) спречавање излагања лица са менталним поремећајем непосредној и озбиљној опасности за његов живот или здравље од стране другог лица.

Клинички и други материјали који се користе у предавањима или научним часописима морају прикрити идентитет лица са менталним поремећајима о којима говоре.

Члан 19.

Љекарска документација о лијечењу лица са менталним поремећајима доступна је искључиво суду за потребе поступка који је у току.

Љекарска документација садржава само оне податке који су неопходни за остварење сврхе због које се захтјева њено достављање.

Изјаве лица са менталним поремећајима садржане у љекарској документацији које се односе на почињење неког кривичног дјела не могу се користити као доказ у судском поступку.

Подаци из љекарске документације који су потребни за остварење здравствене, социјалне, породичноправне или пензијске заштите могу се дати за службене сврхе на захтјев органа надлежних за ту заштиту, само уз сагласност лица са менталним поремећајима, а ако она нису способна дати сагласност онда само уколико се основано вјерује да се лица са менталним поремећајима не би противила давању наведених података.

Члан 20.

Психијатар може одобрити разговор лица са менталним поремећајима смјештеног у здравствену установу са овлашћеним лицима Министарства унутрашњих послова Републике Српске (у даљем тексту: надлежно министарство унутрашњих послова), истражним судијом и стручним радницима органа старатељства, само ако то допушта здравствено стање лица са менталним поремећајима.

Психијатар неће одобрити разговор који захтијева овлаштено лице из става 1. овог члана са лицем које није способно разумјети стање у којем се налази, нити последице таквог разговора.

Одлуку из ст. 1. и 2. овог члана психијатар је обавезан унијети у љекарску документацију.

IV ДОБРОВОЉНИ СМЈЕШТАЈ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА У ЗДРАВСТВЕНУ УСТАНОВУ

Члан 21.

Лице са менталним поремећајима које је способно разумјети сврху и посљедице смјештаја у здравствену установу и које је на основу тога способно донијети одлуку може се уз његов писмени пристанак односно захтјев, а на основу упутнице о потреби смјештаја, смјестити у здравствену установу.

Шеф одјела, односно дежурни психијатар у здравственој установи у коју се смјешта лице из става 1. овог члана самосталним или независним прегледом утврдиће да ли се ради о лицу са менталним поремећајима код којег се одговарајући терапеутски успјеси не могу постићи лијечењем изван такве установе.

V ПРИСИЛНО ЗАДРЖАВАЊЕ И ПРИСИЛНИ СМЈЕШТАЈ У ЗДРАВСТВЕНУ УСТАНОВУ

Члан 22.

Лице са тежим менталним поремећајима које због своје менталне сметње озбиљно и директно угрожава властити живот или здравље или сигурност, односно живот или здравље или сигурност других лица, и има апсолутну потребу за хоспитализацијом, може се смјестити у здравствену установу без пристанка, по поступку за присилно задржавање и присилни смјештај прописаним овим законом.

Дијете, малолетно лице или лице лишено пословне способности може се из разлога наведених у ставу 1. овог члана смјестити у здравствену установу и без пристанка њеног законског заступника по поступку за присилно задржавање или присилни смјештај.

Члан 23.

Лице из члана 22. овог закона примиће се у здравствену установу надлежну према члану 13. став 1. овог закона на основу упутнице доктора медицине који није запослен у дотичној здравственој установи и који је то лице лично прегледао и написао прописану исправу о том прегледу.

Образац исправе са одговарајућим садржајем из става 1. овог члана прописује министар здравља и социјалне заштите Републике Српске. У исправи морају бити наведени и образложени разлози због којих се присилно задржавање сматра нужним.

Члан 24.

Лице са менталним поремећајима за које се основано сумња да може непосредно угрозити властити живот или здравље, односно живот и здравље других, у посебно хитним случајевима могу овлаштена службена лица надлежног министарства унутрашњих послова присилно довести у здравствену установу надлежну према пребивалишту или боравишту лица, односно према мјесту на којем је лице тренутно затечено.

Члан 25.

Психијатар у здравственој установи који прими лице на основу чл. 22. и чл. 24. овог закона дужан га је одмах прегледати како би утврдио постоје ли разлози за присилно задржавање .

Када психијатар оцјени да не постоје разлози из члана 23. овог закона за присилно задржавање, лице неће бити задржано и психијатар ће уписати своју одлуку о томе са образложењем у лџкарску документацију.

Члан 26.

Када психијатар утврди постојање разлога за присилно задржавање из члана 22. овог закона, дужан је донијети одлуку о присилном задржавању која се са образложењем уписује у лџкарску документацију.

Психијатар ће ту одлуку саопштити присилно задржаном лицу на примјеран начин и упознати га са разлозима и циљевима његовог присилног задржавања те са његовим правима и дужностима по овом закону.

Члан 27.

Здравствена установа која је присилно задржала лице са менталним поремећајима из члана 22. овог закона дужна је о томе одмах, а најкасније у року 24 сата од доношења одлуке о присилном задржавању, непосредно или путем електронских средстава комуницирања доставити надлежном суду на подручју на коме се налази здравствена установа, обавијест о присилном задржавању заједно са лџкарском документацијом о прегледу лица са менталним поремећајима са образложењем разлога за присилно задржавање.

Здравствена установа дужна је обавијест о присилном задржавању доставити у року од 24 сата.

Образац са одговарајућим садржајем обавјештења о присилном задржавању прописује министар здравља Републике Српске.

Члан 28.

Поступак прописан чл. 27. овог закона примјењује се и на лице са менталним поремећајима које се присилно задржава у случају када је већ смјештено на лијечење у здравствену установу уз његов пристанак ако пристанак опозове, или су у међувремену наступили услови који одговарају условима за присилни смјештај из члана 22. овог закона. Такође и на лице код којег су испуњени услови из члана 22. овог закона које се на други начин нашло у здравственој установи.

Рок од 24 сата за доставу обавјештења о присилном задржавању у случају из става 1. овог члана, почиње тећи од опозива пристанка смјештеног лица.

Члан 29.

У поступку присилног смјештаја лица са менталним поремећајима у здравствену установу одлучује надлежни суд у ванпарничном поступку.

У поступку за присилни смјештај јавност је искључена, уколико суд не одлучи другачије.

Искључење јавности не односи се на законског заступника и адвоката лица са менталним поремећајима.

Допустиће се да расправи буду присутна поједина службена лица која се баве лијечењем и заштитом лица са менталним поремећајима, научни и јавни радници, а уколико се лице са менталним поремећајима томе не противи, односно ако се оно није способно противити ако се томе не противе његов законски заступник или адвокат, може допустити и њеном брачном другу и блиским сродницима.

Лица која су присутна расправи упозориће се да су дужна као тајну чувати све оно што су на расправи сазнала те на посљедице откривања тајне.

Члан 30.

Када надлежни суд прими обавјештење о присилном задржавању или на који други начин сазна за присилно задржавање, донијеће рјешење о покретању поступка по службеној дужности и поставити лицу опуномоћеника из редова адвоката ради заштите његових права ако то оно већ није учинило, односно ако заштита његових права у поступку није осигурана на други начин.

Суд је дужан да испита све околности које су од значаја за доношење рјешења и да саслуша сва лица која имају сазнање о битним чињеницама.

Уколико је то могуће и ако то неће штетно утицати на здравље ментално болесног лица, суд ће саслушати и то лице.

Члан 31.

Прије доношења одлуке о присилном смјештају или о отпусту лица са менталним поремећајима, суд је дужан прибавити писмено мишљење једног од психијатара са листе сталних судских вјештака који није запослен у здравственој установи у којој се налази присилно задржано лице, о томе да ли је присилни смјештај у здравственој установи неопходан. Када одлучује о присилном смјештају дјетета или малољетног лица суд је дужан ово мишљење прибавити од психијатра специјализованог за лијечење дјеце и малољетника, односно од психијатра који има дуже искуство у раду са дјецом.

Психијатар из става 1. овог члана даје суду писмено мишљење о потреби присилног смјештаја након што лично обави преглед лица са менталним поремећајима.

Члан 32.

По завршеном поступку суд је дужан одмах, а најкасније у року 3 дана да донесе рјешење којим ће одлучити да ли се лице задржано у здравственој установи може и даље задржавати или ће се пустити из здравствене установе.

О својој одлуци суд обавјештава орган старатељства.

Члан 33.

Ако суд одлучи да се примљено лице задржи у здравственој установи, одредиће и вријеме задржавања које не може бити дуже од 6 мјесеци.

Здравствена установа је дужна да суду, по потреби, доставља извјештаје о промјенама у здравственом стању задржаног лица.

Члан 34.

Ако здравствена установа утврди да присилно смјештено лице треба остати смјештено и након истека трајања присилног смјештаја одређеног у рјешењу суда, дужна је да 7 дана прије истека тога времена предложи суду доношење рјешења о продужењу присилног смјештаја који не може бити дужи од 6 мјесеци.

Члан 35.

Рјешење о продуженом присилном смјештају суд доноси по истом поступку по којем доноси и прво рјешење о присилном смјештају.

Суд је дужан рјешење о продуженом присилном смјештају донијети најкасније до истека претходно одређеног трајања присилног смјештаја.

Члан 36.

Рјешење се доставља присилно смјештеном лицу, њеном законском заступнику, блиском сроднику с којим живи у заједничком домаћинству, надлежном органу старатељства и здравственој установи у којој је лице са менталним поремећајима присилно смјештено.

Члан 37.

Против рјешења о присилном смјештају у здравственој установи и пуштања из здравствене установе жалбу могу изјавити: здравствена установа која је задржала лице са менталним поремећајима, задржано лице, његов старатељ односно привремени заступник и орган старатељства, и то у року 8 дана од дана пријема рјешења.

Жалба не задржава извршење, ако суд из оправданих разлога друкчије не одреди.

Првостепени суд ће жалбу са списима без одлагања доставити другостепеном суду који је дужан да донесе одлуку у року 3 дана од дана пријема жалбе.

VI ОТПУСТ ИЗ ЗДРАВСТВЕНЕ УСТАНОВЕ

Члан 38.

Поступак отпуста из здравствене установе добровољно смјештеног лица са менталним поремећајима истовјетан је поступку отпуста из друге здравствене установе, осим у случају ако су наступили услови који одговарају условима из члана 22. овог закона. Тада ће се лице присилно задржати у складу са чланом 28. овог закона.

У поступку отпуста из здравствене установе из става 1. овог члана лице са менталним поремећајем ће се упознати са могућношћу ванболничког третмана у Центрима за ментално здравље.

Члан 39.

Присилно смјештена лица отпустиће се из здравствене установе одмах пошто истекне вријеме присилног смјештаја одређено у рјешењу суда о присилном смјештају.

Члан 40.

Суд може и прије истека времена одређеног за задржавање лица у здравственој установи, по службеној дужности, а на приједлог одговорног љекара, на захтјев задржаног лица, његовог старатеља као и комисије за заштиту лица са менталним поремећајима да одлучи о пуштању лица из здравствене установе.

Присилно смјештено лице може бити отпуштено из здравствене установе и прије истека судом прописаног рока, на захтјев задржаног лица, његовог старатеља или комисије за заштиту лица са менталним поремећајима, ако се утврди да се његово здравствено стање побољшало у толикој мјери да су престали разлози за даљњи присилни смјештај. О овој одлуци се обавјештава суд.

Члан 41.

Када у случајевима прописаним овим законом лице са менталним поремећајима треба отпустити из здравствене установе, а оно због својег психофизичког стања и услова у којима живи није способно бринути само о себи нити има лица која су по закону дужна и не могу се бринуто о њему, улогу у даљем третману преузеће органи старатељства и надлежни центри за заштиту менталног здравља.

Прије отпуста лица из става 1. овог члана здравствена установа обавијестиће суд који је донио одлуку о присилном смјештају или о отпусту, као и надлежни орган старатељства и надлежни центар за заштиту менталног здравља.

Члан 42.

Присилно смјештеним лицима здравствена установа може одобрити привремено одсуствовање или излазак из здравствене установе уколико се

укаже потреба за медицинским третманом или потреба социјалних процеса који су неопходни да би пацијента припремили за његов отпуст.

VII ПОСТУПЦИ ПРЕМА ЛИЦИМА СА МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА ПРОТИВ КОЈИХ СЕ ВОДИ КРИВИЧНИ ПОСТУПАК ИЛИ ПРЕКРШАЈНИ ПОСТУПАК

Члан 43.

Учиниоцу који је кривично дјело учинио у стању битно смањене урачунљивости суд ће изрећи обавезно психијатријско лијечење ако на основу тежине извршеног кривичног дјела и степена учиниоачеве душевне поремећености утврди да постоји опасност да би могао извршити исто или теже кривично дјело и да је ради отклањања ове опасности потребно његово лијечење.

Мјера безбједности обавезног лијечења од зависности може се изрећи учиниоцу који је кривично дјело учинио под одлучујућим дјеловањем зависности од алкохола или опојних дрога ако постоји опасност да ће због те зависности и убудуће чинити кривична дјела.

Члан 44.

Учиниоцу прекршаја који се одао уживању алкохола или опојних дрога и због тога је учинио прекршај, а постоји опасност да ће поново вршити прекршаје, надлежни суд ће у прекршајном поступку изрећи заштитну мјеру обавезног лијечења алкохоличара и наркомана у складу са Законом о прекршајима.

Члан 45.

Извршење мјере безбједности из члана 43. и заштитне мјере из члана 44. овог закона спроводи се у складу са Законом о извршењу кривичних и прекршајних санкција Републике Српске.

Члан 46.

Здравствена установа која примјени мјеру обавезног лијечења и чувања, има обавезу да сваких шест мјесеци процјењује стање психичког здравља лица и о томе извјештава суд који је изрекао мјеру.

VIII ПРИМЈЕНА ФИЗИЧКЕ СИЛЕ У ЗАШТИТИ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА

Члан 47.

Физичка сила у заштити лица са менталним поремећајима примијениће су у здравственој установи, само када је то једино средство да то лице спријечи

да својим нападом не угрози живот или здравље другог лица или свој живот или здравље или насилно уништи или оштети туђу имовину.

Физичка сила из става 1. овог члана примјениће се, само у мјери и на начин који је неопходан ради отклањања опасности изазване нападом лица са менталним поремећајима.

Примјена физичке силе или издвајање смије трајати, само док је нужно да се оствари сврха из става 1. овог члана.

Члан 48.

Одлуку о примјени физичке силе или издвајања из члана 47. овог закона доноси психијатар, те надзире њену примјену.

Трајање примјене физичке силе не може бити дуже од 4 сата.

У изузетним случајевима психијатар може донијети одлуку о продужетку примјене физичке силе, а не дужем од 4 сата.

Када због изузетне хитности није могуће чекати да одлуку донесе психијатар, одлуку о примјени физичке силе или издвајања може донијети доктор медицине, медицинска сестра – техничар, који су дужни о томе одмах обавијестити психијатра који ће одлучити о њеној даљој примјени.

Члан 49.

Код употребе физичког обуздавања или при употреби стезуље код лица са менталним поремећајима, обавезно је осигурати стално праћење тјелесног и менталног стања тог лица од стране стручног медицинског особља.

Члан 50.

Прије него што се на њега примјени физичка сила, лице ће, ако је то с обзиром на околности случаја могуће, бити на то упозорено.

Разлози, начин и мјера примјене физичке силе, те име лица које је донијело одлуку о њеној примјени, обавезно се уписују у љекарску документацију.

Родитељи малолетног лица са менталним поремећајима, или законски заступник, или старатељ лица са менталним поремећајима, обавијестиће се о примјени физичке силе или издвајања.

Члан 51.

Овлаштена службена лица надлежног министарства унутрашњих послова дужна су на позив доктора медицине пружити помоћ здравственим радницима при савладавању тјелесног отпора лица из члана 22. овог закона, али само док то лице пружа тјелесни отпор, те док се не обезбиједи збрињавање и отклањање непосредне опасности тог лица.

Када постоји непосредна опасност да ће лице са менталним поремећајима својим понашањем у здравственој установи напасти на живот или тијело неког лица, или отуђити, уништити, или теже оштетити имовину те установе, службена лица министарства унутрашњих послова дужна су на позив здравственог радника здравствене установе хитно пружити одговарајућу помоћ.

Лице које је упутило позив из ст. 1. и 2. овога члана дужно га је накнадно у писменом облику образложити, те то образложење уложити у љекарску документацију.

IX КОМИСИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА

Члан 52.

Комисије за заштиту лица са менталним поремећајима оснивају се на регионалном нивоу за здравствене установе специјализоване за лијечење лица са менталним поремећајима.

Комисија из става 1. овог члана се састоји од 5 чланова, и то: психијатар, психолог, социјални радник, представник локалне заједнице и представник удружења грађана.

Организацију, рад и финансирање комисија прописује министар здравља и социјалне заштите Републике Српске.

Трошкови за рад комисије падају на терет здравствене установе у којој се врши контрола.

Комисије за заштиту лица са менталним поремећајима прате спровођење заштите лица са менталним поремећајима независно од тога да ли су добровољно смјештена, присилно задржана или присилно смјештена у здравствену установу.

На све чланове комисије се примјењује обавеза чувања професионалне, односно службене тајне у складу са чланом 18. овога закона.

Члан 53.

Комисије за заштиту лица са менталним поремећајима имају задатак:

а) предузимати мјере за спречавање настанка менталних болести и других менталних поремећаја;

б) унапређивати поступање према лицима са менталним поремећајима;

в) пратити спровођење поступака прописаних овим законом и предлагати здравственој установи и надлежном органу управе мјере за отклањање уочених незаконитости;

г) пратити поштивање људских права и слобода и достојанства лица са менталним поремећајима;

д) по властитој процјени или на приједлог трећег лица испитивати појединачне случајеве присилног задржавања или присилног смјештаја у здравствену установу, односно смјештаја дјеце, малољетних лица, лица

лишених пословних способности те пунољетних лица која нису способна дати пристанак;

ђ) примити приговоре и притужбе лица са менталним поремећајима, њихових законских заступника, чланова породице, опуномоћеника, трећих лица или органа старатељства те предузимати потребне мјере;

е) предлагати надлежном суду доношење одлуке о отпуста из здравствене установе;

ж) сагледавати услове рада у здравственим установама и предлагати мјере за побољшање истих.

Комисије за заштиту лица са менталним поремећајима најмање једанпут годишње подносе Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске извјештај о свом раду и предлажу мјере за унапређење дјелатности заштите и лијечења лица са менталним поремећајима.

Члан 54.

Заштиту и лијечење лица с менталним поремећајем обављају психијатријске установе.

Смјештај и лијечење неурачунљивих лица обавља се, само у јавним психијатријским установама које одреди Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске.

Х НАДЗОР

Члан 55.

Здравствено-инспекцијски надзор над спровођењем овог закона обавља здравствена инспекција на основу овлаштења утврђених Законом о здравственој заштити («Службени гласник Републике Српске», број 18/99).

Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске одобрава и надзире истраживачке пројекте који се спроводе у здравственим установама.

ХІ КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 56.

Правно лице ће се казнити за прекршај новчаном казном у износу од 2.000 до 10.000 КМ ако:

1. прегледа или подвргне лице са менталним поремећајима љекарском постуку без претходног ваљаног пристанка (чл. 9. и 10.);
2. лицу са менталним поремећајима омета или ускраћује права из члана 12. овог закона;

3. у лијечењу лица са менталним поремећајима поступи супротно члану 16. овог закона;
4. предузме биомедицинска истраживања над лицима са менталним поремећајима супротно члану 17. овог закона;
5. повриједи обавезу чувања професионалне односно службене тајне (члан 18.);
6. води и поступа с медицинском документацијом супротно чл. 19. и 20. овог закона;
7. присилно смјести лице са менталним поремећајима супротно члану 22. овог закона;
8. о присилном задржавању лица не обавијести надлежни суд у року од 24 сата од доношења одлуке о присилном задржавању (члан 27. став 1 и члан 28. став 1.);
9. у року од 7 дана прије истека трајања присилног смјештаја не затражи од суда доношење рјешења о продуженом присилном смјештају неурачунљивог лица (члан 34.);
10. не отпусти лице са менталним поремећајима истеком трајања присилног смјештаја одређеног у рјешењу суда (члан 40.);
11. не отпусти лице по рјешењу суда којим се одређује пријевремени отпуст (члан 41.);
12. злоупотреби овлаштења из члана 49. овог закона,
13. не води статистичке податке прописане Законом,
14. не омогући јавни увид у статистичке податке које води.

За прекршај из става 1. овог члана казниће се новчаном казном у износу од 500 до 1.500 КМ одговорно лице у правном лицу.

ХП ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 57.

Здравствена установа ће у року 15 дана од дана ступања на снагу овог закона обавијестити надлежни суд о свим лицима која су се на дан ступања на снагу овог закона затекла у здравственој установи без пристанка.

Члан 58.

Надлежни суд ће најкасније у року 7 дана од дана пријема обавијести из члана 57. овог закона донијети рјешење о присилном смјештају за сва лица која су присилно задржана у здравственој установи прије ступања на снагу овог закона.

Члан 59.

Министар здравља и социјалне заштите Републике Српске дужан је донијети подзаконске прописе на које је овлаштен по одредбама овог закона у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 60.

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у «Службеном гласнику Републике Српске».

Број:01- 389 /04
Датум: 29. априла 2004. године

ПРЕДСЈЕДНИК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Др Драган Калинић